

Erdők Magyarországon

Bevezetés

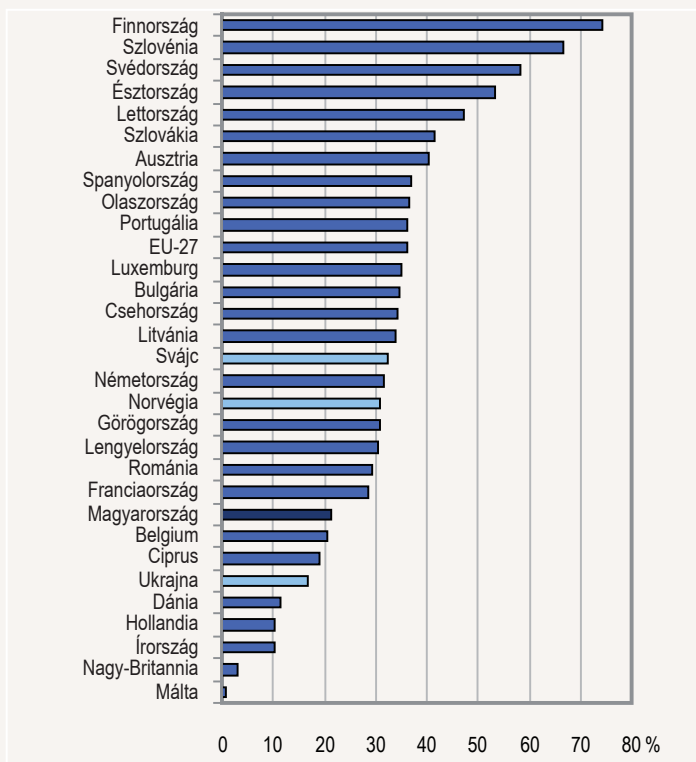
Egykor a Föld teljes felszínének 60%-át erdők borították, ez az arány napjainkban 30%-ra csökkent. A veszteséget természetes fogyás, tűzvész és emberi tevékenység egyaránt okozhatta. Az ENSZ és a többi jelentős nemzetközi szervezet célul tűzte ki többek között a meglévő erdők védelmét, újak telepítését, melyek természetes élőhelyet biztosítanak a világban található biológiai sokféleség számára, az éltető oxigén előállításában jelentős szerepük van, valamint építőanyagot és tűzifát biztosítanak az emberek számára. Az erdő kialakulása bizonyos ökológiai törvények hatására formálódik. A termőhely létfeltételeit olyan tényezők határozzák meg, mint fény, víz, hőmérséklet és a talajok tápanyagtartalma. A Föld területének egyharmada éppen az éghajlati adottságok miatt alkalmatlan erdőművelésre. A trópusi esőerdők a világ legnagyobb egybefüggő fás területei, melyek a teljes fás vidék 35,4%-át teszik ki, míg a sarkvidéki erdők 26,7, a meleg éghajlati öviek 21,8, a mérsékelt égöviek 16,1%-át képviselik.

Erdősültség

Magyarország területének egyötödét, 1,9 millió hektárt borított erdő 2008-ban, 130 ezer hektárral többet, mint az ezredfordulón.

1. ábra

Erdővel borított területek aránya az Európai Unió tagállamaiban és néhány egyéb európai országban, 2008

Az évről évre növekvő erdőterület ellenére az erdőszültség 20,5%-os aránya azonban jelentősen elmarad az Európai Unió egészére jellemző 36%-os átlagtól. Az unió erdeinek több mint fele 4 országban, Svédországban, Finnországban, Franciaországban és Spanyolországban található, az erdőszültség mértéke Finnországban a legmagasabb (77%), míg Máltán nem éri el az egy százalékot sem.

Erdőterület, erdőtelepítés, erdőtulajdon

Az I. világháborút követően Magyarország Európa erdőben negyedik leggazdagabb országává vált, melynek erdőszültsége nem érte el a 12%-ot sem. A Kaán Károly-féle új erdészeti politika a megmaradt erdők fokozott védelmére, az ország erdőterületének minden lehetséges módon való növelésére irányult – elsősorban az Alföld fásításával. Az 1929–1933 közötti nagy gazdasági világválság visszavetette ezt a folyamatot, és csak a második világháborút követő nagyarányú erdőtelepítések eredményeként sikerült az ezredfordulóig az 1949. évi 12,5%-ról 19,2%-ra emelni az erdőszültségi arányt. Az első erdőtvény 1879-ben született meg és 1935-ig maradt érvényben, a legújabbat 2009-ben fogadták el. Az EU által a 2007–2013 közötti időszakra nyújtott támogatások elosztása az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) keretében történik, ebből jelentős összeget fordítanak az erdőterületek gazdasági értékének növelésére, az erdők többfunkciós szerepének megőrzésére, a mezőgazdasági területek erdőszítésére, új erdők telepítésére.

1. tábla

Erdőterület és tulajdonmegoszlás, 2008

	Erdőterület		Összes erdőgazdálkodási célú terület ezer hektár	ebből:	
	ezer hektár	az összes terület %-ában		állami tulajdonú aránya, %	magán-
Közép-Magyarország	168,6	24,4	179,2	60,3	37,7
Közép-Dunántúl	249,2	22,4	281,1	70,1	29,0
Nyugat-Dunántúl	291,9	25,8	313,1	56,9	42,1
Dél-Dunántúl	352,8	24,9	375,0	55,5	43,3
Észak-Magyarország	389,8	29,0	406,3	59,5	39,4
Észak-Alföld	218,2	12,3	228,8	35,6	62,0
Dél-Alföld	232,8	12,7	247,4	48,9	49,7
Összesen	1 903,4	20,5	2 030,8	55,6	42,9

Forrás: Mezőgazdasági Szakigazgatási Hivatal, Erdészeti Igazgatóság.

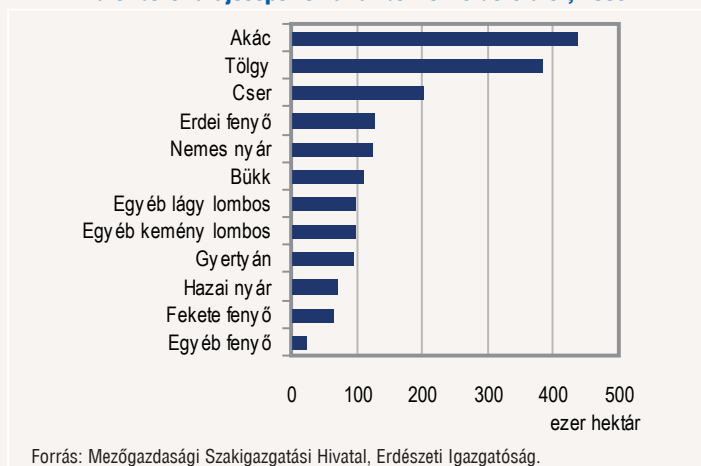
2000 óta az erdőtelepítések és fásítások nyomán évente mintegy 14 ezer hektárral nőtt az erdőterület nagysága – ebből 2 ezer hektár a pótlás –, és átlagban 26 ezer hektáron végeztek erdőfelújítást. Az erdőterületek igen koncentráltan helyezkednek el az országban, kiterjedt erdős részek találhatók Észak-Magyarország, illetve a Dél-Dunántúl hegyes-dombos vidékein, míg az alföldi régiók kevésbé felelnek meg az erdők ökológiai igényeinek. A tulajdonviszonyok az elmúlt 50 év során jelentősen változtak. 1945 után a magánkézben lévő erdők nagy részét államosították, 1956–1960-tól megjelent a szövetkezeti tulajdon, majd a rendszerváltást követően ismét megnőtt a magántulajdonban lévő erdők aránya. 2008-ban a mintegy 2 millió hektárnyi erdőgazdálkodási terület, amely a fákkal borított területeken kívül magában foglalja az egyéb erdészeti célú utakat, tisztásokat, csemeteket, stb., több mint fele volt állami tulajdonban, a magánerdők aránya azonban az 1990-es évek elejétől kezdődően folyamatosan emelkedett, az akkori alig egy százalékáról már meghaladta a 40%-ot is. A magántulajdon aránya Észak-Alföldön a legmagasabb (62%), míg a Közép-Dunántúlon az erdők héttizede még mindig állami tulajdonban van. Az erdők magántulajdonba kerülése ugyanakkor számos problémát vont maga után. Néhol be sem indult, vagy csak akadozva, a gazdálkodás, melynek oka – egyebek mellett – a szakértelem vagy a gépesítettség hiányában keresendő.

Faállomány-összetétel

A Kárpát-medence legnagyobb része a lombhullató erdők övében fekszik. Magyarország a Kárpát-medence legmélyebb részén terül el, 68%-a síkság, 15%-a alacsony domboság, 14%-a 200–400 méter magas középhegység, és alig több mint 2%-a terül el a tengerszint feletti 400 méteres és efölötti magasságban. Erdeink faállomány-összetétele elég változatos, átlagosan 5–15 fajtából tevődik össze. Az erdőterület 57%-át őshonos, 43%-át meghonosított (akác, vörös tölgy, fenyőfélék), illetve klónozott fajok (nemesített nyár) foglalják el. A láperdők, ártéri erdők a lecsapolások, folyószabályozások miatt ma már csak kis területen fordulnak elő, jellemző fájuk az éger. Nagyobb folyóink mentén a fűz, nyár, a ligeterdő magasabb részein a szil, kőris és a kocsányos tölgy a legelterjedtebb. Bükkösök a Nyugat-Dunántúl és a középhegységek 600 méternél magasabb részein alkotnak összefüggő erdőket. Erdeink egyharmadát tölgyesek, több mint ötödét (24%) akácosok alkotják, a különböző fenyőfélék a terület 12%-át foglalják el. 2000 és 2008 között a nem őshonos fajok közül az akác területe 17%-kal nőtt, az erdei, a fekete és az egyéb fenyőféléké 10%-kal csökkent. Ugyanakkor a honos fajok közül a tölgy és a bükk területe is csekély mértékben, 4,5, illetve 1,5%-kal nagyobb volt, mint 2000-ben.

2. ábra

A különböző fajcsoportok által borított erdőterület, 2008

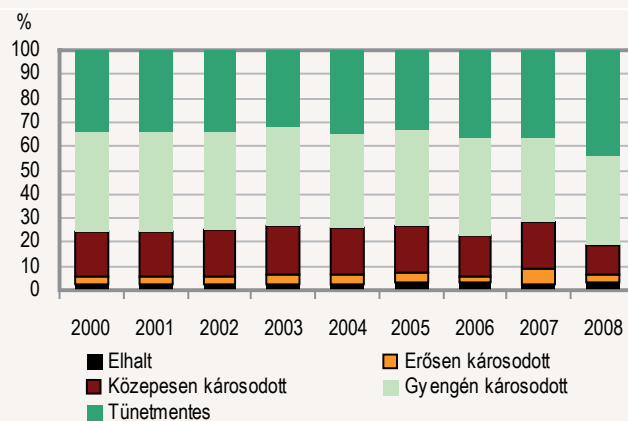

Egészségi állapot

A magyar erdők egészségi állapotára leginkább az időjárási viszonyok (aszály, fagy, jég, szél) és egyes biotikus károsítók (gomba, rovarkárokozók) vannak befolyással, de nem elhanyagolható a vadállomány által okozott károk nagysága sem. Míg a vadállományból a szarvasok, őzek és vaddisznók száma 2000 óta 10–17, illetve 26%-kal nőtt, addig az erdőterület nagysága csupán 7%-kal. Legnagyobb veszélyt az újonnan telepített erdőkre jelentenek, az általuk okozott kár évente 3,5–7 ezer hektárnyi területet érint. A világ több pontján jelentős károkat okozó savas esők hazánkban egyelőre nem számottevőek, az erdőtüzek száma azonban olykor évi több százra tehető, melyek évente több ezer hektáron pusztítanak. Erdeink egészségi állapota jónak mondható, negatív tendencia nem figyelhető meg. Az ezredforduló óta némileg nőtt a tünetmentes területek aránya, ugyanakkor a gyengén, illetve közepesen károsodottaké csökkent, ami egyértelműen az állapot javulását tükrözi. 2008-ban az **összes károsodás** alapján a fák 43,6%-a volt tünetmentes (egészséges), 38,0%-a gyengén, 11,9%-a közepesen, míg 3,5%-a erősen károsodott. Az elhalt fák aránya az elmúlt 8 év során 2,2 és 3% között alakult.

3. ábra

Az erdők egészségi állapota az összes károsodás alapján

A **levélvesztés** alapján a fák 50,8%-a tünetmentes, 33,4%-uk gyengén károsodott. Közülük az őshonos bükk, gyertyán, valamint a mediterrán eredetű, szárazságtűrő cser fajfajta közel 90%-a tünetmentes vagy gyengén károsodott, ugyanez az arány az akácosok esetében épphogy eléri a 70%-ot. A **levéllelészíneződés** (sárgulás) az aszályos időjárás, a gombabetegek következménye. Mértéke 2008-ban nagyon csekély volt, a tünetmentes fák aránya közel 95% volt, míg az 1990-es évek elején a csapadékhiány következtében nem érte el a 60%-ot sem.

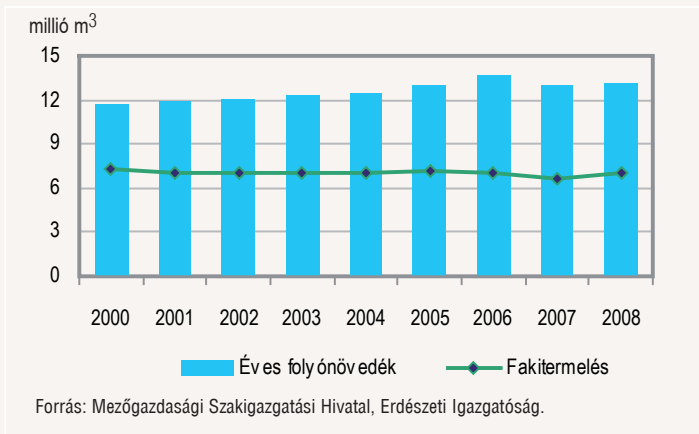
Élőfakészlet, fakitermelés

Az erdők elsődleges rendeltetés szerint gazdasági, védelmi – talaj-, vad-, víz-, település-, természetvédelmi – és közjóléti célokat szolgálnak. Az elmúlt évtizedekben jelentősen megnőtt a magyarországi **élőfakészlet**, mivel az erdeinkben képződött folyónövedék évről évre meghaladta a tényleges fakitermelés mennyiségét. A 2000 óta eltelt időszakban az éves folyónövedék 11,7 millió m³-ról 13,1 millió m³-re növekedett – így összeségében 2008-ban közel 352 millió m³ volt az élőfakészlet –, miközben a **fakitermelés** mennyisége 7,0–7,3 millió m³ között mozgott. Ennek következtében a fakitermelés aránya a folyónövedékhez viszonyítva a 2000. évi 62,2%-kal szemben 2008-ban 53,6% volt. A nettó fakitermelésből az iparifa 47,4, míg a tűzifa 52,6%-os arányt képvisel. Ez utóbbi évek óta 5–6%-át adja az ország energiatermelésének, a megújuló energiából mintegy kétötödével részesedik.

Éves folyónövedék és fakitermelés

4. ábra

2000 óta a legnagyobb folyónövedék-gyapodása a hazai nyárnak volt (53%), ezt követte az akácé (29%), ugyanakkor a fenyőfélék 2008. évi folyónövedéke 14%-kal elmaradt a 8 évvel korábitól. Legnagyobb mennyiségben tölgy (30%) és akác (20%) került kitermelésre, a nemesnyár és a fenyők egyaránt 13, míg a bükk 10%-át adták a 2008. évi fakitermelésnek.

További információk, adatok (linkek):

[stADAT-táblák](#)

Elérhetőségek:

zsuzsa.szitty@ksh.hu
Telefon: (+36-1) 345-6005

[Eu-info statisztikai szolgálat](#)

[Információs szolgálat](#)
Telefon: (+36-1) 345-6789

www.ksh.hu